

Paul van der Sterren

Zwart op wit

Verslag van een schakersleven

New In Chess 2011

Inhoud

Hoe dit boek tot stand kwam.	7
Voorwoord	9

Deel 1 – De zon komt op. 13

De eerste schreden	14
1969-1971 De tijd van de grote ontdekkingen	15
1971-1973 Kampioen van Limburg	21
1974 It was a very good year.	30
1975-1976 Een jongen van wie we enkele jaren geleden hoge verwachtingen hadden	36
1977-1978 Wijk aan Zee, Wijk aan Zee!	45
1978-1979 De jacht op de meestertitel	62
1979-1980 In de luwte.	73
1980-1981 Beroep: schaker	80
1981 Langswater.	87
1982 Kantoortijden	93
1983 Het damegambiet	101
1983-1984 Schaken als vak.	113
1984 Schaken als stress	120
1985 Kampioen.	133
1986 De afgunst der goden	145
1986-1987 Het gilde der IM's ontgroeid?	165
1987 Stilstand of achteruitgang?	177
1988 Geen peil op te trekken.	194
1988 Thessaloniki	206
1989 Grootmeester	221
1989-1990 Paul G.M.	244
1990 Stapje vooruit, drie achteruit, één vooruit.	256
1991 Suddereren op een zacht pitje	268
1991 Ongeslagen, maar enkele zware verliezen	277
1992 Op zoek naar nieuwe uitdagingen	283
1992 Op zoek naar vaste grond	294
1993 De weeën beginnen	304
1993 Brussel, Eindhoven... Amstelveen	311
1993 Koorddanser.	333

Deel 2 – De zon gaat onder 349

1993 De terugkeer van de fouten.	350
1994 Van der Sterren-Kamsky	358
1994 Na de Tour de France, de criteriums	374
1994-1995 Hergroeperingen	392

1995	Terug in het maaiveld	406
1996	Dolende	414
1997	Een nieuwe lente, een nieuw beleid	425
	Intermezzo	440
1998	Succes, wat was dat ook alweer?	441
1998-1999	Consolidatie	458
2000	Operatie mislukt, patiënt nog in leven	472
2000-2001	Afscheidstournee	480
2001-2003 (-2010)	De grote opluchting	488
	Epiloog	490
Namenregister.		491
Partijen		495

Hoe dit boek tot stand kwam

Wanneer ik sterf is het onwaarschijnlijk dat iemand een strijkkwartet te mijner nagedachtenis componeert. Daarom doe ik het zelf.

Dmitri Sjostakovitsj

Een vrij ongewoon boek als dit kan niet buiten een enkel woord van uitleg, van rechtvaardiging misschien zelfs. Het idee voor een terugblik op mijn schakersbestaan of op zijn minst een partij-enverzameling vatte ik al heel vroeg op, maar schroom en de aandacht die mijn actieve schaak-carrière van me vroeg weerhielden me er jarenlang van om er werk van te maken. In 1999 kwam er beweging in deze impasse toen zich in de stilte van een zeer vroege zomerochtend plotseling het korte gedicht *Voorwoord* in mijn hoofd nestelde, dat hier dan ook bij wijze van voorwoord is opgenomen. Sinds die dag stond het voor mij vast dat ik iets zou gaan schrijven, niet zozeer uit ijdelheid – want ik geloof niet dat ik er nou zo bijzonder goed vanaf kom in dit boek – maar als een soort afscheidsgroet aan de schaakerwereld die zo lang de mijne geweest is. Maar pas toen ik in 2006 de laatste hand had gelegd aan *De Wereld van de Schaakopening* en ik ondertussen al jaren geen partij meer gespeeld had was mijn tijd vrij en was de afstand tot mijn oude schakerszelf groot genoeg geworden om het werk ter hand te kunnen nemen.

In een tijdsbestek van ruim vier jaar heb ik alle ca. 3000 partijen die ik bewaard had nagespeeld, oude krantenknipsels en tijdschriften doorgebladerd, mijn dagboeken en analyses bekeken en alles wat ik maar kon vinden erbij gehaald om mijn geheugen zoveel mogelijk te stimuleren. Het resultaat was dat zich als vanzelf verhalen begonnen te vormen in mijn hoofd, verhalen over wat er vroeger door mijn hoofd was gegaan en verhalen over de verwondering die er nú door me heen ging bij het herbeleven van al dit ooit meege maakte. Ik heb die verhalen lang niet allemaal opgeschreven, want dan was dit boek nog veel dikker geworden dan het toch al is, maar wát er uiteindelijk door de ‘censuur’ kwam wilde ook niet meer weg uit mijn hoofd. En terwijl het boek op deze manier langzaam vorm begon aan te nemen

werd het me ook steeds duidelijker dat ik het niet alleen geschreven, maar ook echt gepubliceerd wilde hebben.

Dat ik een uitgever zou kunnen vinden die het werk op waarde zou weten te schatten én het risico van een magazijn vol onverkochte boeken zou willen nemen leek me aanvankelijk niet erg waarschijnlijk, maar tot mijn grote vreugde bleek ‘mijn eigen oude’ *New in Chess* ten slotte aan beide voorwaarden te voldoen. Mijn dank gaat dan ook uit naar Allard en Dirk Jan voor hun enthousiasme en durf en ook naar Anton, Joop, Peter en René voor hun zeer noodzakelijke technische ondersteuning en afwerking.

De schaaktechnische commentaren zijn gebaseerd op de aantekeningen en analyses die ik indertijd van mijn partijen gemaakt heb en die nu vooral nuttig bleken in het activeren van mijn geheugen. Meer nog dan de eigenlijke zetten waren het deze oude aantekeningen die me in staat stelden om alles nog eens opnieuw te beleven. In enkele gevallen heb ik de oorspronkelijke analyses zelfs integraal overgenomen om iets te laten zien van hoe ik werkte indertijd en hoe ik mezelf graag ‘presenteerde’.

Prominent afwezig in dit boek zijn de computerprogramma's *Fritz*, *Rybka*, *Shredder*, *HIARCS*, *Junior* en hoe ze allemaal verder heten mogen. Het is me natuurlijk bekend dat tegenwoordig iedere schaker, van clubspeler tot wereldkampioen, zijn partijen direct na afloop door deze Grote Gehaktmolens van de Nieuwe Tijd draait, waar ze dan in een keurig rastertje van varianten en voorzien van een overzichtelijke puntenwaardering uit te voorschijn komen.

Maar mij interesseert het niet zo wat de machines te zeggen hebben, althans niet in het kader van dit boek. Mijn schakersleven speelde zich af vóór hun tijd, zoals het toen ook nog niet de tijd was van Magnus Carlsen en Anish Giri. Ik maak in

Zwart op wit

dit boek geen nieuwe analyses, ik kijk terug. En in wat ik daar zie zie ik geen computers, op een paar uitzonderingen na die dan ook niet onbesproken zullen worden gelaten. Het staat de lezer onder-tussen natuurlijk vrij om zijn *engines* te laten meelopen bij lezing van dit boek en ik zou dat zelfs van harte toejuichen, want het zou een teken

van oprechte belangstelling zijn. Maar ik denk niet dat het nodig is en in ieder geval niet relevant voor wat dit boek bedoeld is te zijn: een verslag van een schakersleven.

Amstelveen, 5 februari 2011

1977-1978

WIJK AAN ZEE, WIJK AAN ZEE!

Moeilijkheden zijn er om onderschat te worden.

A. den Doolaard

Wijk aan Zee 1977. Het valt me niet mee om iets te schrijven over dit toernooi, dat zeker een van de hoogtepunten van mijn schakersleven is geweest. Niet dat ik nu zit te verdrinken in sentimentele herinneringen. Het is meer zo dat ik het gevoel heb dat ik iets intelligents zou moeten zeggen over het succes dat me hier ten deel valt. Maar wat?

Er zijn in de loop der tijden vele manieren bedacht om zoiets aan te pakken. De meest sympathieke is te verklaren dat je er ook niets van begrijpt en dat de tegenstanders blijkbaar zo beleefd waren om allemaal op het goede moment een foutje te maken. Ook kun je tevreden wijzen op het vele werk dat je gedaan hebt of op de geweldige inzet die je hebt getoond, en dat het dus duidelijk moge zijn dat je gewoon loon naar werken gekregen hebt. Het sterkst is een verontwaardigde houding aan te nemen en te verklaren dat het toch geheel vanzelf spreekt dat je zo ver boven alle verslagen tegenstanders uitsteekt. Succes is dan normaal en alleen bij mislukking moet er iets worden uitgelegd, want dan is er blijkbaar iets misgegaan.

Vroeger zou ik met veel enthousiasme een keuze uit deze mogelijkheden hebben gemaakt. Maar nu het schaken zo langzamerhand grotendeels uit mijn systeem verdwenen is, voel ik niet meer zo'n behoefte om aan dit spelletje mee te doen. Het is gewoon niet waar. Het is maar wat gezwets, onzin, enkel bedoeld om je imago eens flink op te poetsen.

Maar nu in ernst. Wat gebeurt er in januari 1977 met dit ventje? Laat ik er geen doekjes om winden: hij wordt verliefd.

Op de ochtend van de eerste ronde van het Hoogovenstoernooi steek ik de ontbijtzaal van het onvergetelijke Hotel Kennemerduin diagonaal over en ga aan tafel zitten bij Hanneke van Parren, deelneemster aan het damestoernooi. De rest is geschiedenis. Ik wist meteen dat zij het helemaal was, zij had iets meer tijd nodig, maar

kwam uiteindelijk tot dezelfde conclusie, en mijn toernooi kon niet meer kapot. Na een aarzelend begin beet ik me in iedere partij vast als een terriër en op de twee vleugels van liefde voor *haar* aan de ene kant en voor *het* aan de andere (het spel, het toernooi) zweefde ik naar een prachtige tweede plaats, anderhalf punt achter de ongenaakbare Viktor Koepreitsjik, maar anderhalf punt vóór de rest van het veld. Bovendien had ik twee rondes voor het eind al een meesternorm op zak en betekende dit resultaat ook nog eens kwalificatie voor de grootmeestergroep van het volgend jaar. En dan kreeg ik ook nog eens een uitnodiging voor het IBM-toernooi, weer een Meestergroep! Het was teveel gewoon.

Kijk ik naar de partijen, dan moet ik zeggen dat ik werkelijk heel behoorlijk heb gespeeld in dit toernooi, maar dat het toch vooral een inderdaad mysterieuze kracht is die mijn spel van dat van mijn tegenstanders onderscheidt. Eigenlijk gaat het altijd zo als het goed gaat. Zelfvertrouwen, energie, doelgerichtheid, fanatisme? Het zijn enkel maar wat namen voor die grote, geheimzinnige kracht, die als het ware door je heen speelt, die geduldig jouw individuele beperkingen verdraagt en ze op het juiste moment overstijgt.

Opvallend zijn onder meer de goede openingsvoorbereiding, het vele nauwkeurige rekenwerk, een waar engelengeduld in het uitmelken van kleine eindspelvoordeeltjes, een gezonde agressiviteit, het geringe aantal fouten. Ook ben ik zo verstandig om ruim baan te geven aan spontane afwijkingen van mijn vaste openingsrepertoire, zoals een c3-Siciliaan tegen Fred van der Vliet, een duidelijk teken dat de intuïtie zich niet door het intellect heeft laten wegdrukken, zoals dat anders maar al te vaak wel gebeurt.

Zelfs van mijn zo diepgewortelde neiging om positioneel voordeel te goedkoop in te ruilen voor materiaal is in dit toernooi weinig te merken.

1989-1990

PAUL G.M.

Omne animal post coitum triste.

Mijn oude identiteit, die van Internationaal Meester, als zodanig gerespecteerd maar niet (meer) verondersteld om nog naar boven door te breken, is afgeschud. Dat afschudden zelf voelde aan als een bevrijding, een doorbreking van vastgeroeste denkpatronen. Maar nu die fase achter de rug is en de extase geluwd, blij ik mezelf wel erg grondig ontworteld te hebben. De oude identiteit is weg, maar ik heb nog geen nieuwe!

Misschien zou ik die toestand later in mijn leven minder bedreigend hebben gevonden, maar als ik eind 1989 voor mezelf echt toe moet geven dat ik nu niet langer IM ben, maar GM, grijpt het me heftig naar de keel. De gevolgen zijn voorspelbaar: paniek, angst, depressie.

Want als Internationaal Meester voelde ik me goed. Ik werd algemeen als een van de beste in mijn 'kaste' beschouwd, als iemand die 'eigenlijk allang grootmeester had moeten zijn' en dat was prettig, dat was op een bepaalde manier heel vleierend. Maar wat ben ik nu? Een van de mindere grootmeesters, iemand die zich eigenlijk nog moet bewijzen, iemand die in zijn 'kaste' ontelbare anderen voor moet laten gaan.

Althans, zo ongeveer heb ik het gevoeld. Het is onzin natuurlijk, maar aan de andere kant is het toch ook realiteit, *mijn* realiteit. En als dit je nieuwe zelfbeeld is, ben je er dan eigenlijk wel zoveel op vooruitgegaan met die nieuwe titel?

Ik denk dat ik ruim drie jaar bezig ben geweest met langzaam, heel langzaam aan mijn nieuwe status te wennen. Pas toen ik in 1993 ten slotte een paar echt reusachtige resultaten behaalde sloot ik er vrede mee. Daarna heb ik me nooit meer inferieur gevoeld, ook niet als het qua resultaat eens wat minder ging.

En hoe zagen die drie jaren eruit? Was het een en al kommer en kwel? Of was het toch weer gewoon wat het altijd al was: drie stappen vooruit, twee terug, één vooruit, één terug, enzovoort enzovoort, tot je niet meer weet of je nu voor- of

achteruit gaat, maar met ondertussen, diep verborgen onder alle uiterlijkheden, de natuurlijke groei van het organisme?

Het laatste, zou ik zeggen, maar hoe natuurlijk het ook geweest mag zijn, een gemakkelijke fase was het zeker niet. En wat het allemaal nog iets verwarrender maakte: als je 33 bent begint die natuurlijke organische groei zo langzamerhand ook in te houden dat je te maken krijgt met de eerste verouderingsverschijnselen.

Nou bedoel ik dat niet al te dramatisch. Fysiek is er nog weinig met me aan de hand in 1989. Maar ik reken ook mentale factoren tot dit proces en het valt niet te ontkennen dat ik de komende drie jaar veel en indringend te maken krijg met motivatieproblemen, met de angst dat ik weggevaagd aan het worden ben door de jeugd en met het waanidee dat ik 'het niet meer kan', dat mijn schakersleven voorbij is.

Als ik naar een psycholoog was gegaan – wat ik natuurlijk niet deed ("niet zeuren, schaken!") – dan zou ik ongetwijfeld zijn gediagnosticeerd als een man met een midlifecrisis, of misschien iets preciezer: een dertigersdip.

Mijn eerste toernooi als grootmeester, het European Open Chess Tournament Groningen, wordt meteen een enorme afknapper. Ik loop tegen de ene desillusie na de andere op. Thuis had ik in de weken na Luzern talloze felicitaties, bloemen en flessen wijn in ontvangst mogen nemen, maar hier in Groningen was het weer 'back to the office'. Wel verre van spontaan om te vallen van louter bewondering traden mijn tegenstanders me vastberaden en strijdlustig tegemoet.

Ik speel negen zeer moeizame partijen, waarin ik telkens op papier de favoriet ben, maar me in werkelijkheid voortdurend leverancier voel van wat mijn tegenstanders op dat moment voor hún titelaspiraties nodig hebben: een GM, een hoge rating, een laatste halfje, het gevoel niet voor me onder te doen. Ik voel me gebruikt en besef nu pas wat ik waarschijnlijk zelf veel van mijn tegenstanders uit de voorbije tien jaar heb aangedaan.

Ik verlies twee partijen en win er ook maar twee, alles tegen tegenstanders met een lagere rating. Een fiasco, zowel sportief als mentaal. En financieel is het al niet beter. Ik win natuurlijk geen prijs en omdat ik niet de standaard onkostenvergoeding voor een grootmeester, maar die voor een IM krijg – in die hoedanigheid had ik immers ingeschreven – eindigen we flink in de min. In mijn naïviteit had ik gedacht dat het accepteren van dit lagere tarief, wat ik als een royaal gebaar van mijn kant zag, wel op prijs zou worden gesteld, maar als ik daadwerkelijk met Johan Zwanepol afreken (braaf verminderd met het inschrijfgeld voor Hanneke komt het uit op 313 gulden en 75 cent – plus een hotelkamer, zó erg was het nou ook weer niet) en dit bedrag zonder blikken of blozen op het kwartje nauwkeurig krijg uitbetaald, besef ik dat ik een fout heb gemaakt. Ook in dit opzicht voel ik me gebruikt, handelswaar, worst.

Niet dat Johan iets te verwijten valt. Hij deed gewoon zijn nuchtere Groningse rekenwerk. Het zat in mijn hoofd. Maar daar werd het dan ook wel erg meedogenloos uit tevoorschijn gehaald. Ik denk wel dat dit het kilste toernooi is geweest waaraan ik ooit heb meegedaan. Ik had heel goede herinneringen aan Groningen uit de tijd van mijn twee Europese Jeugdkampioenschappen, maar na de ervaring van 1989 heb ik er nooit meer gespeeld, behalve in 1997, toen het wel moest omdat de FIDE het (knock-out) wereldkampioenschap aan Groningen toewees.

Het volgende toernooi gaat al weer wat beter. De warme atmosfeer van het Hoogovenstoernooi is natuurlijk perfect om een versomberende ervaring van je af te schudden, ook in de B-groep. Mentaal ben ik echter nog zeer fragiel. Ik begin goed met twee overwinningen gevolgd door twee remises, maar als ik dan van Sofia Polgar verlies is mijn zelfvertrouwen ook meteen helemaal zoek en ben ik nog slechts in staat om met zeer wisselvallig spel naar de finish te strompelen. Vlak voor ik die bereik trapt de jongste van de drie Polgarzuses me nog even na.

Judit Polgar Paul van der Sterren

Wijk aan Zee B 1990

Ik lees in een interview uit die tijd dat ik eigenlijk had willen afzeggen “omdat de B-groep minder motiveert”, maar dat ik hiervan werd weerhou-

den door de deelname van maar liefst alle drie de Polgarzuses. “Dankzij hen zal er meer publiciteit voor de B-groep zijn, zodat je niet het idee hebt dat je voor spek en bonen zit te spelen. Bovendien is het een uitdaging om tegen ze te spelen”.

Nou, dat heb ik geweten: remise tegen Zsuzsa en twee keiharde nullen tegen Sofia en Judit. Paf! Dat was nou ook weer niet de bedoeling. Alleen Loek van Wely deed het met nul uit drie nog slechter.

1.e4 e5 2.♘f3 ♘c6 3.♙b5 a6 4.♙a4 ♘f6 5.0-0 ♙e7 6.♖e1 b5 7.♙b3 d6 8.c3 0-0 9.h3 ♘d7

Een van de problemen waar ik in de periode 1990-1992 mee worstel is mijn repertoire tegen 1.e4. Mijn geringe zelfvertrouwen straalt blijkbaar af op mijn niveau van openingsbehandeling, vooral met zwart, en 1.e4 is in deze periode mijn zwakke plek. Zo experimenteer ik in dit toernooi zonder succes met een paar nieuwe varianten van het Spaans. Tegen Sofia had ik de Open Variant gespeeld, Judit hoop ik te verrassen met de tekstzet, die toen nogal in de mode was.

10.d4 ♙f6 11.a4 ♖b8 12.axb5 axb5 13.d5 ♘e7 14.♘bd2

Het verrassingseffect werkt goed, want Judit denkt lang na in de opening.

14...♘g6

Maar ook mijn eigen geringe vertrouwdheid met deze variant blijft niet zonder gevolgen. In plaats van de tamelijk non-descripte manoeuvre die ik nu uitvoer had ik beter iets constructiefs kunnen doen als 14...♘c5 15.♙c2 b4 of 15...c6.

15.♘f1 ♘h4 16.♘1h2 ♘xf3+ 17.♘xf3 ♘c5 18.♙c2 c6

En nu is dit weer een beetje oppervlakkig. Ik dacht al gemakkelijk gelijk spel bereikt te hebben. Judit toont messcherp aan dat dat een verkeerde taxatie is.

19.b4 ♘a6 20.dxc6 ♖c7 21.♙b3 ♖xc6

22.♙d5!

De enige manier om het initiatief vast te houden.

22...♖xc3

1994

VAN DER STERREN-KAMSKY

“Is hij altijd zo stom?”

“Ja. Hij gelooft niet in wonderen.”

uit de opera De zaak Makropoulos van Leos Janáček

Als ik op 14 januari met mijn team in Wijk aan Zee arriveer, voel ik me opgelucht. Het gaat beginnen. Weg is de lange en soms geestdodende voorbereidingstijd, weg het frustrerende gevoel aan de zijlijn te staan. Eindelijk gaat het leven weer verder!

Mijn team bestaat uit Hanneke, Gert-Jan de Boer en Rini Kuijf. Rini komt alleen overdag naar Wijk aan Zee, want ik wil niet te veel drukte om me heen. Als ik de laatste jaren één ding nodig heb tijdens een toernooi is het rust. Hier en daar worden er vraagtekens gezet bij mijn keuze van secondanten. Waarom niet een paar veel sterkere spelers gevraagd, grootmeesters, met veel ervaring en inzicht? Maar voor mij staat als een paal boven water dat ik in de eerste plaats een vriendenteam nodig heb, mensen van wie ik zeker weet dat ze achter me staan, die echt willen dat ik win en die niet met een verborgen frustratie rondlopen in de orde van ‘eigenlijk had IK hier moeten zitten’. Zelfs Laszlo Hazai heb ik er liever niet bij, hoewel onze trainingssessie in oktober toch uitstekend verlopen is. Het zou voor mijn gevoel teveel de nadruk leggen op het resultaat.

En over het resultaat maak ik me weinig illusies. Samen met Anand en Kramnik geldt Kamsky als een van de kroonprinsen voor de wereldtitel. Ik weet dat ik tegenover een tegenstander sta die sterker is dan ik.

Maar het is niet zo dat ik dit als een reden of zelfs maar als een excuus zie om te verliezen, integendeel! Juist het gegeven dat Kamsky favoriet is, is de grote uitdaging voor me en de reden dat het zo geweldig is om deze match te spelen. Hoewel Kamsky nog maar 19 is en ik 37, ben ik hier de held in een jongensverhaal. Zal het me lukken om deze kleine reus te verslaan?

Paul van der Sterren Gata Kamsky

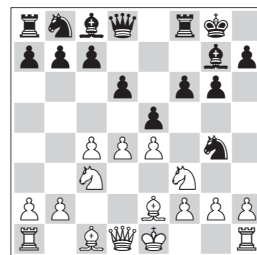
Kandidatenmatch Wijk aan Zee 1994, 1e partij

1.d4 ♖f6 2.c4 g6 3.♗c3 ♙g7 4.e4 d6 5.♗f3
0-0 6.♙e2 e5 7.♙e3

Het is eigenlijk te gênant voor woorden, zeker na wat ik heb verteld over mijn voorbereiding op deze match, maar mijn keuze voor deze variant kun je gerust improvisatie noemen. Kamsky had tot nu toe weinig Konings-Indisch gespeeld in zijn leven en daarom was deze opening al die tijd een beetje buiten beschouwing gebleven. Ik had voornamelijk het Slavisch verwacht als zijn belangrijkste wapen tegen 1.d4 en dat had ik, voornamelijk samen met Rini, intensief voorbereid.

En zoals ooit Donner, op de avond voor de eerste ronde van het interzonaal toernooi van Göteborg 1955, zijn secondant Orbaan vroeg “Zeg Constant, wat speel jij eigenlijk op 1.e4?” en de volgende dag – tot ontzetting van Constant – precies dát tegen de grote Paul Keres speelde en er vervolgens soepel remise mee maakte (het was de Vierpaardenvariant van het Siciliaans), zo constateer ik, als ik de avond voor de eerste partij samen met Gert-Jan de verschillende scenario’s nog eens doorneem, dat ik eigenlijk niets tegen het Konings-Indisch heb. En dus wordt het... een oude levelingsvariant van mijn secondant (al moet worden aangetekend dat ik dit in het verleden al wel eens gespeeld had, evenals natuurlijk het nauw verwante 7.0-0 ♘c6 8.♙e3, dus het verhaal is niet zó sterk als dat van Donner, te meer daar die dezelfde stunt een dag later nog een keer uithaalde en weer remise maakte tegen een wereldtopper, dit keer met de Burnvariant van het Frans tegen Efim Geller).

7...♗g4 8.♙g5 f6 9.♙c1

9...exd4

Maar het werkt goed! Kamsky blijkt totaal niet voorbereid op dit systeem en begint meteen te improviseren.

10. ♖xd4 f5

En niet zonder venijn. Op 11. exf5? komt maar liefst 11... ♗xf2! 12. ♖xf2 ♜h4+ en zwart wint. Wit moet kiezen tussen 11... ♗xg4 fxg4 en

11.0-0 ♗c6?!

Maar hier kent hij zijn eigen kracht niet. Met het verrassende 11... fxe4! 12. ♗xg4 (12. ♗xe4? ♗xh2!) 12... ♗xg4 13. ♜xg4 ♗xd4 14. ♜xe4 ♗c6 zou hij het witte openingsvoordeel tot vrijwel nul hebben gereduceerd.

12. ♗xc6 bxc6 13. exf5 gxf5 14. h3 ♗f6?!

Beter was naar mijn idee 14... ♗e5. Zwart dwingt daarmee (min of meer) 15. f4 af, wat aanknopingspunten voor tegenspel geeft, ook al heeft wit na 15... ♗g6 16. ♗f3 ♗d7 17. ♗e3 ♖b8 18. ♜d2 zeker de beste kansen.

15. ♗f3 ♗d7 16. ♗g5 ♖b8 17. ♜d2 ♜e8

18. ♖ae1 ♜f7 19. b3 ♗h8 20. ♖e2 ♖be8

21. ♖fe1 ♖xe2 22. ♖xe2 ♗g8?!

Ambitieuze (hij wil 23... f4 spelen), maar het eenvoudige 22... ♖e8 lijkt me toch beter.

23. ♗f4 ♗e7 24. c5 ♗g6 25. ♗h5 ♗c8?!

Ik verwachtte 25... ♜f6, waarop 26. ♗xg6 hxg6 27. ♗a4 of 26... ♜xc3 27. ♜xc3 ♗xc3 28. ♖e7 wit groot voordeel geeft. De tekstzet verraste me en moet vooral op praktische en/of psychologische gronden gespeeld zijn, want objectief is hij zeker niet goed. Waarschijnlijk was 25... dxc5 26. ♗xc7 c4 zwarts beste kans.

26. cxd6

Ook na het beheerste 26. ♗a4 staat zwart met de rug tegen de muur.

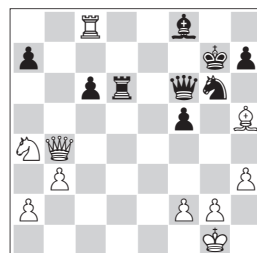
26... cxd6 27. ♗xd6 ♖d8 28. ♗a4

Hier brak ik me achter het bord het hoofd over de moeilijke vraag of de tekstzet of 28. ♗b1 het sterkst was (28... ♜f6 29. ♗e7! en zwart heeft – in tegenstelling tot de situatie na 28. ♗a4 – geen schaak op a1).

Achteraf bleek echter dat 28. ♜e1! wel zo eenvoudig is. Zwart heeft nauwelijks iets beters dan

28... ♖xd6, waarna wit met 29. ♖e8+ ♗f8 30. ♖xc8 het stuk terugwint en het gemakkelijker heeft dan in de partij.

28... ♜f6 29. ♜b4 ♖xd6 30. ♖e8+ ♗f8 31. ♖xc8 ♗g7

In schaaktechnisch opzicht is alles tot nu toe boven verwachting goed gegaan. Met een pluspion, de betere pionnenstructuur en actief opgestelde stukken zou de winst nu eigenlijk een kwestie van 'even consolideren' moeten zijn. Maar wat de zetten niet laten zien: ik was al de hele partij bloednervuus geweest en om die nervositeit onder de duim te houden had ik erg veel tijd gebruikt. En hoewel Kamsky het wat dat betreft niet veel beter had gedaan en op dit moment nog minder tijd over had dan ik (4 tegen 2 minuten) ontladde de spanning zich in deze stelling op een voor mij catastrofale manier. Opgejaagd door de klok en misschien omdat ik gewoon niet kan geloven dat ik hier bezig ben om de eerste partij in een Kandidatenmatch soepeltjes te winnen, doe ik noch het krachtige 32. ♜c3! (waarna het eindspel gewonnen staat) noch een redelijke B-zet als 32. ♜e1, maar speel ik a tempo het volstrekt onzalige

32. ♜b7+?? ♗h6

Het zou een understatement zijn om te zeggen dat wit het zichzelf met zijn nerveuze schaakje op b7 onnodig moeilijk heeft gemaakt. Het is gewoon pardoes afgelopen! Op 33. ♗xg6 komt 33... ♖d1+ 34. ♗h2 ♗d6+ 35. g3 ♗xg3+! en wit loopt mat, op 33. ♗e2 komt 33... ♗f4 34. ♗f1 ♖d1 met winnende aanval, en op

33. ♗f3

komt het onheil van

33... ♗h4

Plotseling staan alle zwarte stukken op de witte koning gericht en staan alle witte stukken buitenspel. Ik wist nog tot

34. ♗e2 ♜a1+ 35. ♗f1

te komen, maar na

35... ♗f3+! 36. gxf3 ♖g6+

gaf ik het op, verbijsterd. Wat was *hier* gebeurd?